

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

«Η θέση της γυναίκας στην Ελλάδα στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Μία ερμηνευτική προσέγγιση μέσα από τα κείμενα Η προίκα του Α. Λασκαράτου και Μονόλογος ευαισθήτου του Εμμ. Ροΐδη. Το μήνυμα της ανατρεπτικής λογοτεχνίας»

Η ανάπτυξη του σεναρίου κινείται αδρομερώς σε τρία επίπεδα

Σε πρώτο επίπεδο, επισκεπτόμαστε τον λογοτεχνικό λόγο, ο οποίος δεν μας διηγείται ποτέ, απλώς, μία ιστορία αλλά μας διηγείται τον εαυτό του. Το τι είναι και τι μπορεί να κάνει.

Δευτερευόντως επεκτείνουμε τον κοινωνικό σε ηθικό προβληματισμό και τέλος το σενάριο διανθίζεται με πινελιές ιστορικού ενδιαφέροντος, οπτική στην οποία πολλά συνεισφέρει το χρονογράφημα, που ως εκ της φύσεώς του, αποτυπώνει έντονα και χαρακτηριστικά το ιδιαίτερο χρώμα της εποχής του.

Και όλα αυτά ενταγμένα στο πλαίσιο των δύο σχολών Επτανησιακής και Παλαιάς Αθηναϊκής και στη γενικότερη συγγραφική παραγωγή τους, έτσι ώστε να προβληθεί το πρωτοποριακό πνεύμα των δύο δημιουργών.

Πιο αναλυτικά, στόχος του σεναρίου είναι να γίνουν οι μαθητές κοινωνοί της ευαισθησίας, ευθυκρισίας και γενναιότητας με την οποία αυτά τα δύο μεγάλα πνεύματα των ελληνικών γραμμάτων προσέγγισαν τα κακώς κείμενα της εποχής τους. Να εντοπίσουν μέσα από τα δύο αυτά έργα αλλά και από τη ζωή των δημιουργών τους, γενικότερα, το πώς ξεσκέπαζαν την υποκρισία και το βόλεμα, ένα κακό από το οποίο δεν κατάφεραν να ξεφύγουν ούτε η κοινωνία της Κεφαλονιάς των μέσων του 19^{ου} αι. , ούτε ο 'ευαίσθητος' του Ροΐδη ούτε, βεβαίως, ο ήρωας της Ε. Βακαλό-το τρίτο κείμενο που εξετάζεται ως παράλληλο- με τη βοήθεια του οποίου, τέλος, ανιχνεύεται η ηθική ρίζα του εν λόγω κοινωνικού αλλά και κάθε άλλου, εν τέλει, προβλήματος(επικαιροποίηση του μηνύματος της ανατρεπτικής λογοτεχνίας).

Η ιδιοτέλεια των γαμπρών και η σκληρότητα έως απανθρωπιά των γονιών, όπως αποδεικνύεται-στο κείμενο του Λασκαράτου- δια της άνευ όρων υποταγής τους στον θεσμό της προίκας, οδηγεί στην απόλυτη συντριβή του προσώπου της γυναίκας κι εδώ τα παιδιά αντιλαμβάνονται την έννοια του κακού στην κοινωνική του διάσταση. Από την άλλη η υποκριτική ευαισθησία του ήρωα του Ροΐδη, που 'δεν αντέχει τα πάθη του συνανθρώπου' και με ένα εξοργιστικό όσο και γελοίο σύστημα εκλογικεύσεων κάνει την «λογική» και την «ηθική» να εκπίπτουν σε εγκληματικές προσχηματικότητες, τα παιδιά βλέπουν τον αποκάλυπτο κυνισμό, τη σκληρότητα και την απανθρωπιά-προς όλη την κοινωνία κι όχι μόνον προς τη σύζυγο-να ενσαρκώνονται σε συγκεκριμένο ανθρώπινο τύπο και προσεγγίζουν, έτσι, την έννοια του κακού στην ατομική του διάσταση με τρόπο, σχεδόν, δραματικό. Τέλος, οι δύο παραπάνω τύποι-συλλογικής και ατομικής συμπεριφοράς -συναντιούνται στο θεμελιακό στερεότυπο του «συνετού και μετρημένου νοικοκύρη» της Βακαλό, όπου τα παιδιά ανακαλύπτουν, το πώς η αδράνειά του απέναντι στο κακό, στο τέλος εκβάλλει στην απόλυτη παράδοσή του σε αυτό. Παρακολουθούν, έτσι, μια διαδρομή του κακού από το Γενικό στο Μερικό με προοπτική το Βαθύ, δηλαδή την ίδια τη φύση του.

Και πώς οδηγείται ο άνθρωπος εκεί; Μα , όταν δεν θίγει τα κακώς κείμενα αλλά ταυτίζεται με αυτά, επειδή 'έτσι εσυνηθίστηκε', όπως χαρ/κά αναφέρει ο Λασκαράτος ή επειδή 'έτσι κάνουν όλοι', όπως πολλοί επαναλαμβάνουν σήμερα. Όμως η ανατρεπτική λογοτεχνία δεν βολεύεται με τα συνήθη της παράστασης και της έκφρασης. Αγαπά την 'ανοικείωση'. Και την «υπονόμευση». Επιδιώκει τη διάβρωση της «αλήθειας» και απομυθοποίηση των «θεσφάτων» του κυρίαρχου λόγου, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα το μονοπάτι της ορθοκρισίας του ελεύθερου ανθρώπου, χάρισμα που αναμφίβολα διέθεταν οι αντισυμβατικοί- μαχητικοί αυτοί διανοούμενοι. Και τα παιδιά έρχονται σε επαφή με αυτήν την πλευρά της ζωής τους κι όχι μόνον με τη λογοτεχνική τους δημιουργία. Ο Λασκαράτος για παράδειγμα, για να

είναι ελεύθερος στις σκέψεις και πράξεις του, όπως ο ίδιος έλεγε, παραιτήθηκε το 1843 από την θέση του δικαστικού παρέδρου.

Μέσα από το σενάριο, δηλ, αναδεικνύεται η προμηθειική ψυχή αυτών των λογοτεχνών και τα παιδιά γνωρίζουν, ότι υπέστησαν και προσωπικές ταπεινώσεις (προσωπικό αφορισμό και προπηλακισμούς ο Λασκαράτος) εκτός από τον αφορισμό των έργων τους, τον οποίο εγεύθησαν και οι δύο. Χαρακτηριστικά αναφέρω δύο παραδ/τα: το μεγαλείο ψυχής που επέδειξε ο Λασκαράτος κατά τον αφορισμό του: «σε τούτη την περίπτωση, - γράφει στην περίφημη απόκρισή του στον Αφορισμό- εγνώρισα διά πείρας εκείνο που είχα ακουστά ως τότες... εγνώρισα την φύση τη Θεϊκή της Συνείδησης και την άπειρη δύναμή της... Η συνείδησή μου με σήκωνε ψηλά και ψηλάθε μου έδειχνε έναν άνθρωπο ασχημισμένον από τους άλλους ανθρώπους, επειδή έλαβε την γενναιότητα να τους ειπή την ΑΛΗΘΕΙΑ». Και δεύτερον την αμφίθυμη σχέση της γενιάς του '80 με τον αντισυμβατικό Ροΐδη, όπως αποτυπώνεται στην περίφημη φράση του Δροσίνη: 'του Ροΐδη τα διδάγματα αστυνομία της τέχνης», μέσα στην οποία αναδεικνύεται το ότι όλοι αναγνώριζαν πόσα του όφειλαν, χωρίς, όμως, να τον νιώθουν και απόλυτα δικό τους...

Επίσης, προβάλλονται μέσα από τα φύλλα εργασίας οι καίριες υφολογικές επιλογές των δημιουργών: το παραινετικό- ηθικοδιδασκτικό ύφος και η κριτική αυστηρότητα του Λασκαράτου, ενίοτε δε μετατρέπόμενη σε 'θεία οργή, η οποία πρέπει να κινεί τον σατιριστή' κατά τα λεγόμενα του συγγραφέως άλλες φορές, όμως, και σε άφατη τρυφερότητα(τυραννεμένο, υβρισμένο, κακοβλεμένο!), όταν αναφέρεται στα κορίτσια, η διαβρωτική ειρωνεία του Ροΐδη και το χιουμοριστικό του ύφος, και τέλος, η λιτή σε εκφραστικά μέσα σχεδόν ασκητική ποιητική αρχιτεκτονική της Βακαλό, δηλαδή ξεχωριστοί τρόποι αναπαράστασης του λογοτεχνικού λόγου, που δείχνουν ποια είναι η ουσία της τέχνης. Ότι, δηλ, χωρίς να προδίδει το «αισθητικό πρόταγμα» υπηρετεί βαθύτερες αναγκαιότητες, όπως ας πούμε, στην προκειμένη περίπτωση, την ανάγκη πνευματικής χειραφέτησης του ανθρώπου.

Το σενάριο, όπως επεσήμανα και στην αρχή, διανθίζεται με πινελιές ιστορικού ενδιαφέροντος-Α' φύλλο εργασίας στον Ροΐδη, ερωτήσεις Ε και Ζ- όπου με τα παιδιά ανασυνθέτουμε την περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής του συγγραφέα, αντλώντας στοιχεία από το κείμενο αλλά και από δικές μας αναζητήσεις σχετικώς με το έθιμο των Μονομαχιών που σχετίζεται με το ρομαντικό πνεύμα που διέκρινε την εποχή του 19^{ου} αι και σχετικώς με τους πρακτικούς τρόπους αντιμετώπισης του κρουολογήματος στην Αθήνα του 19^{ου} αι, η λεπτομερής αναφορά, περί των οποίων, απηχεί προσωπικά ενδιαφέροντα του Ροΐδη, σχετιζόμενα με προβλήματα υγείας που αντιμετώπιζε, όπως η βαρηκοΐα αλλά και το σοβαρό ατύχημα που του συνέβη σε ηλικία 49 ετών, όταν τον παρέσυρε άμαξα και ο τροχός του προξένησε κάταγμα της άνω γνάθου.

Τέλος, με το ερώτημα 'πώς θα ήταν το κείμενο του Λασκαράτου, εάν το έγραφε ο Ροΐδης», στο τελευταίο φύλλο εργασίας, επιχειρείται η προσέγγιση της αίσθησης αλλά και το χτίσιμο-εξαρχής- μίας λογοτεχνικής δημιουργίας, από όσα παιδιά το επιθυμούν. Η εργασία έχει αναληφθεί, φέτος, από μία μαθήτριά και θα παραδοθεί μετά το Πάσχα.